Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Joxepa Etxeberria Bengoetxea

Amezketa, Gipuzkoa (1924)

Aurkibidea

Biografia

Amezketako zentral elektrikoan jaioa. Hamar senidetan bigarrena. Aita Amezketako errotakoa zuen, eta ama, berriz, adunarra. Hamahiru urte zituela, bere familia aitaren jaiotetxera joan zen bizitzera. Han hiru urtez egon ziren, eta ondoren, borda bat konpondu, bizitzeko moduan jarri, eta bertara joan ziren bizitzera. Tarte horretan kolegioan ikasi zuen, eta Tolosan josten ikasten ere aritu zen. Hogeita bi urterekin ezkondu zen Abaltzisketara. Senarraren familiak taberna zuen, eta han lanean jarduteaz gain jostun gisa lanean ere jardun zuen, umeak hazi bitartean. Herriko neska gazteei josten erakusten ere aritu zen.

Zintak

AME-008

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artetxe, Miren
- **Data**: 2010-06-10
- **Iraupena**: 51 min
- **Euskarria**: Bideo digitala

AME-009

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Artetxe, Miren
- **Data**: 2010-06-10
- **Iraupena**: 42 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Gaston Balerdi, Izaskun

Pasarteak

1. Amezketako zentralean jaioa

- **Erref**: AME-008/002
- **Iraupena**: 0:02:12. **Hasi**: 00:02:00. **Bukatu**: 00:04:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Tolosaldeko lantegiak

Laburpena:
Amezketako Zentralean jaio zen Joxepa. Beste bi gizonezkorekin batera egiten zuen bere aitak lana bertan. Tolosarako argindarra ekoizten zuten. Lankideetako baten erruz lana galdu zuenean utzi behar izan zuten etxe hura. 13 urte zituen Joxepak orduan. Aitonaren errotan bizi izan ziren hiru urtez eta, handik, erosi ahal izan zuten beste etxe txiki batetara.

2. Zentrala nolakoa zen

- **Erref**: AME-008/004
- **Iraupena**: 0:02:23. **Hasi**: 00:05:09. **Bukatu**: 00:07:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Tolosaldeko lantegiak

Laburpena:
Mendi aldera zegoen presako ura hodi handi batzuen bitartez zetorren zentralera. Argindarra ekoizteko hiru makina handi ditu gogoan. Askatasun handiegiz ibiltzen ziren inguruan ume zirela; ez zen sekula ezbeharrik gertatu. Makinen ardura zuen Joxeparen aitak.

3. Jostun lanetan ibilia

- **Erref**: AME-008/006
- **Iraupena**: 0:02:43. **Hasi**: 00:08:25. **Bukatu**: 00:11:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:
Tolosan ikasi zuen josten. Jositako arroparik ez zen egoten; oihalak erosi eta josi behar izaten ziren hauek. Etxerako bakarrik josten zuen hasieran baina, kanpotik etorritako enkarguak hartzen ere hasi zen gerora. Denetik josten zuen: abriguak, alkandorak, frakak, trajeak... Amak erosi zion Tolosan josteko-makina

4. Puntu egitea ere oso gustuko lana

- **Erref**: AME-008/007
- **Iraupena**: 0:01:46. **Hasi**: 00:11:08. **Bukatu**: 00:12:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Lehenbizi, puntu egiten ikasi zuen.. Galtzerdiak ehuntzeko orratzak anaiak egin zizkion aterki baten hagaxkak erabiliz. Senideentzako jertseak ere egin izan zituela kontatzen du. Jertse zaharrak askatzetik lortzen zuen haria; berria ere erosten zioten gerora.

5. Igande arratsaldeetako plazako dantza saioak

- **Erref**: AME-008/008
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:12:54. **Bukatu**: 00:14:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:
Gerraostean, igandero etortzen zen Jazbana (hiru lagunek osatzen zuten pandero, soinu eta perkusio orkestratxoa) Amezketako plazara. Iluntzerako, "aimariak" jotzerako, etxera joan behar izaten zuela kontatzen du. Penaz joaten zela dio nahiz eta batzuetan tranpa txikiak egin.

6. Ategorrietako neskame eskolan ikasi zuen brodatzen

- **Erref**: AME-008/009
- **Iraupena**: 0:02:34. **Hasi**: 00:14:20. **Bukatu**: 00:16:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:
Ategorrietako (Donostia) eskola batean egon zen 8 hilabetez neskame izateko ikasketak egiten. Brodatzen ikasi zuela kontatzen du; bestak beste, bere arreoko maindireak egin zituen han. Argia behar izaten da ordea eta indar nahikorik ez etxean. Mahai gainean aulkia jarri eta bonbilla azpian esertzen zela kontatzen du; pare bat aldiz erori omen zen bertatik.

7. Zortzi neska etxean josten ikasten

- **Erref**: AME-008/011
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:17:04. **Bukatu**: 00:18:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:
Hirugarren semeak 13 hilabete zituenean utzi zion josteari. Zortzi neska izatera iritsi zen etxean josten; neguan batez ere, josten ikastera joaten zitzaizkion. Hileko duro bat kobratzen zien.

8. Jostun lanaren xehetasunak: prezioak, probak eta lotsak

- **Erref**: AME-008/014

- **Iraupena**: 0:02:45. **Hasi**: 00:18:54. **Bukatu**: 00:21:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:
Gizonezko baten frakak josteagatik 7 pezeta kobratzen zuen. Gizonezkoen galtzak josteko garaian ez zen probarik egoten. Gizonak lotsatzen ziren baina baita bera ere. Hiru pezeta balio zuen alkandora bat josteak, 8 pezeta bata batek. Txalekoa egitea zailagoa izaten zen. Botoien arabera alda zitekeen prezioa.

9. Gonak, maukak eta bekatuaren mugak

- **Erref**: AME-008/015
- **Iraupena**: 0:02:11. **Hasi**: 00:21:39. **Bukatu**: 00:23:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Gonak eta soinekoak belaunetik behera eramaten ziren; mauka luzeak eta eskote itxiak erabili behar ziren ere bekatu egin nahi ez bazenuen. Argazki bat ere badu galtzak jantzita; hala ere, ez zen ohikoa emakumeak frakak jantzita ikustea.

10. Gerra osteko eskasian, azukre zakuak eta mantak arropak josteko

- **Erref**: AME-008/016
- **Iraupena**: 0:00:42. **Hasi**: 00:23:50. **Bukatu**: 00:24:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Gerra denborak bizi izandako gabeziak. Azukre zakuak tindatu eta haiekin arropak positakoak ezagutu dituela kontatzen du. Paper-fabrikan ematen zituzten mantekin ere josten zituzten jantziak.

11. Olioa eta beste jaki askoren eskasia

- **Erref**: AME-008/017
- **Iraupena**: 0:01:35. **Hasi**: 00:24:32. **Bukatu**: 00:26:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Zentraletik bota zutenean, paper-fabrikan hasi zen Joxeparen aita lanean.

Senitarteko batzuen bitartez lortzen zituen josteko oihalak amak. Gerra garaian jakiak lortzeko pasatako estutasunei buruz: oliorik ez zegoen. Esnea egostetik lortutako esne-gaina erabili behar izaten zuten babarrunak egiteko.

12. Gerra garaiko errotako kontuak: prezintoak eta estraperloa

- **Erref**: AME-008/018
- **Iraupena**: 0:02:55. **Hasi**: 00:26:07. **Bukatu**: 00:29:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Aitonarena zen errotan bizi izan ziren Joxepak 13 urte zituenetik 17 urte bete zituen arte. Gerra garaian, errotak prezintatuta egon ziren, nahiz eta prezintoak kentzen zizkietela kontatzen duen. Zaratarik atera ez zezan, egurra kendu eta eskuarekin botatzen zuten garia edo artoa pixkanaka beste batzuk leihotik zaintzen zeuden bitartean. Hari esker, goserik ez zutela pasa dio, errazionamenduko ogia oso txarra izaten baitzen.Estraperloko ogia ere egoten zen okindegietan.

13. Gerra garaiko izua: pinudian gordeta lo

- **Erref**: AME-008/019
- **Iraupena**: 0:01:25. **Hasi**: 00:29:02. **Bukatu**: 00:30:27
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Sasoi batean, etxeko gizonen pinudian lo egitea erabaki zutela kontatzen du. Beldur ziren nazionalistak izateagatik bila etorri eta etxetik atera ondoren bertan hilko ote zituzten. Gerra garaian ohikoa zela dio.

14. Gerra garaiko izugarrikeriak: amildegian behera botatzen zituzten gizonak

- **Erref**: AME-008/020
- **Iraupena**: 0:03:26. **Hasi**: 00:30:27. **Bukatu**: 00:33:53
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:
Andregaia kendu nahi zion falangista batek amaren lehengusua nola erail zuen kontatzen du. Falangistek edo karlistek aukeratutako gizonak kamioietan sartu eta mendietatik amildegira botatzen zituztela kontatzen du. Bere senarra soldadu zen garai hartan, eta nahiz eta berari ez zitzaion tokatu halakoetan parte hartzea, beldur izaten zuela dio, ezetz esan ezin zitzaion lan hura aginduko ote zioten, bera ere hilko ote zuten beldur. Hobi haiek Ordizia

eta Beasain artean daude, mendian; noizbait eraman izan du senarrak ikustera.

15. Haurtzaroa gerraren itzalean

- **Erref**: AME-008/021
- **Iraupena**: 0:03:06. **Hasi**: 00:33:53. **Bukatu**: 00:36:59
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
12 urte zituen gerra hasi zenean. Zentralean bizi ziren oraindik. 15 eguneko kontua izango zela esan zuten arren luze iraun zuela dio. Herriko mutilak eraman zituztela dauka gogoan, baita Gaintza bonbardatu zutela ere. Korrika alde egiten zuten ezkutatzera hegazkinak ikustean. 7 urtez egon zen bere senarra frontean. Metrailaz zauritu eta bi hilabetez etxean egon ahal izan zuen sendatzen bizilagunen batek salatu eta frontera itzuli behar izan zuenera arte.

16. Herri txikietako giroa gerra garaian: beldurra, desagerpenak eta komunikazio etena

- **Erref**: AME-008/022
- **Iraupena**: 0:04:19. **Hasi**: 00:36:59. **Bukatu**: 00:41:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Herri txikietan garbi jakiten zen nor zen nazionalista, nor karlista, nor liberala... Aldekoak bilatzeko ahaleginetan ibiltzen zirela ere kontatzen du, konbentzitzeko ahaleginetan. Gerra aurrera zihoan heinean, herriak erortzen joan ahala, beldurra nagusitzen joan zen etxean, batez ere seme nagusiak zituztenetan. Gazte asko hil eta desagertu ziren. Nazionalisten gutunak ez ziren etxera iristen; frontera bidalitako jaki edo arropak ere, nekez jasotzen zituzten. Herria gaztez hustu zen.

17. Dolu giroan bizi ziren gerrak iraun zuen bitartean

- **Erref**: AME-008/023
- **Iraupena**: 0:01:32. **Hasi**: 00:41:18. **Bukatu**: 00:42:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)

Laburpena:
Gerrak iraun zuen bitartean ez zen festarik egon, ez bataiorik, ez bazkaririk... lutoa baino ez zegoela dio. Umeak etxean mantentze aldera, "Sakamantekas" zebilela esaten zietela dauka gogoan. Etxean egon zitezkeen lanak egiten eta dotrina ikasten pasatzen zuten eguna.

18. Komuniorako prestaketa. Dotrina, eskolaren gainetik.

- **Erref**: AME-008/024
- **Iraupena**: 0:03:07. **Hasi**: 00:42:50. **Bukatu**: 00:45:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina

Laburpena:
Gerra garaian, etxean zeudela irakatsi zien Joxepak anai-arrebei dotrina. Errepikatzearen errepikatzeaz ikasi zuten hauek. Eskolari baino garrantzia handiagoa ematzen zitzaion dotrinari garai hartan. Bi komunio egiten ziren eta, bigarrena egiterako, garrantzia gehien zuena eta zuriz jantzita egiten zutena, dotrinak ondo ikasia behar zuen. Oparirik eta bazkaririk ez zen izaten, gerra denboran batez ere.

19. Erditzea eta ondorengo errituak

- **Erref**: AME-008/025
- **Iraupena**: 0:02:08. **Hasi**: 00:45:57. **Bukatu**: 00:48:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak

Laburpena:
Auzoko emakume batek laguntzen zien erditzeko zeuden emakumeei. Ondoren, bi edo hiru egunez, haur jaioberria garbitu eta janzteaz arduratzen zen. Eta emakume hura bera izaten zen haurra elizara bataiatzeko eramateaz arduratzen zena. Ahal zen azkarren bataiatzen ziren jaioberriak. Aurrerago, "elizan sartzea" esaten zitzaion erritua egitera joaten zen ama jaioberriarekin. Aurretik, ama hura ezin zen etxetik irten eta, irtengo bazen, teila buruan jarrita egingo zuen.

20. Egurrezko automobila

- **Erref**: AME-009/002
- **Iraupena**: 0:01:24. **Hasi**: 00:01:20. **Bukatu**: 00:02:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak

Laburpena:
Abaltzisketakoa zen senarra eta, handik Amezketara korrika joaten zela kontatzen du. Izan ere, ez zegoen bestelako garraiobiderik. Herrian lehenengo

automobila bere senarrarena izan zela kontatzen du baina berezia zen, txasisa osorik egurrezkoa zuelako. Arotza zen Tolosako lehengusuak egin zion. Gustura joaten ziren Igeldora egunpasa kotxe hartan.

21. Amezketarrak eta Abaltzizketarrak elkarri harrika

- **Erref**: AME-009/003
- **Iraupena**: 0:01:47. **Hasi**: 00:02:44. **Bukatu**: 00:04:31
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak

Laburpena:
Amezketarren eta Abaltzisketarren artean harrika ibiltzen zirela dauka gogoan. Nesketara etortzerik ez zuten nahi izaten antza. Senarrak ere jaso omen zuen harrikadaren bat Joxeparekin hasiberritan.

22. Kongregazioan, bekatariek zinta morea janzten zuten

- **Erref**: AME-009/004
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:04:31. **Bukatu**: 00:06:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Kongregazioak

Laburpena:
Dantza sueltoan ibiltzea oso gustuko zuen. Lotuan egitea debekatuta zuten; bekatua eginez gero, kongregazioan zinta more bat jartzen zieten denek jakin zezaten zerbait gaizki egin zutela.

23. Elizak kentzen zuen festa denbora

- **Erref**: AME-009/006
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:06:50. **Bukatu**: 00:08:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Elizak eta elizkizunek festarako denbora kentzen zien. Mezatara goizean, bezperetara arratsaldean edo apaizarekin kantak ikasten egon behar izaten ziren. Dantzara joateko noiz amaituko zain egoten zirela dio.

24. Nobio kontuak dantza ostean

- **Erref**: AME-009/008
- **Iraupena**: 0:03:14. **Hasi**: 00:09:52. **Bukatu**: 00:13:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Nahiz eta batzuetan, iluna zetorrelako ez zuten dantzarako denbora nahikoa izaten, abarketa pare bat txikitzeko lain izaten zela kontatzen du. Lagunartean mutil ezberdinen inguruko iritziak elkarbanatzen zituzten. Gustukoa ez zen mutilak laguntzen bazituen, azkar joaten ziren etxera; alderantziz, gustukoa bazen, polikiago ibiltzen zirela dio. Bi ezkongai izan zituen Joxepak.

25. Apaintzea bai, baina neurrian

- **Erref**: AME-009/009
- **Iraupena**: 0:01:29. **Hasi**: 00:13:06. **Bukatu**: 00:14:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Permanentearen aurretik, kizkurrak lortzeko, kordoiekin lotzen zuten ilea iluntzean. Makillajerik ez zegoen arren, ezpainik ere ez zuten margotzen bekatua zelako.

26. Esne bila Zazpiturrietata zihoazen hodien gainetik

- **Erref**: AME-009/012
- **Iraupena**: 0:02:01. **Hasi**: 00:18:17. **Bukatu**: 00:20:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:
Zazpiturrietako iturburutik Zentral hidroelektrikora jaisten ziren hodien gainetik igotzen ziren mendian goian zegoen baserrira esnetara. Lagunari behin gertatutakoa kontatzen du.

27. Jolaserako astirik gabe

- **Erref**: AME-009/013
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:20:18. **Bukatu**: 00:21:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:
Auzokoaren etxean bazeuden bere adineko haurrak eta gustukoa zuen haiekin jolastea baina, denbora askorik ez zuen izaten lanean zegoelako beti. Baimenik ez zuen batean ihes egin zuela kontatzen du baina, gauez alde egin zuenez, lo aurkitu zituen guztiak.

28. Gordeketa, sokasaltoa eta "Txor-txorie"

- **Erref**: AME-009/014
- **Iraupena**: 0:03:06. **Hasi**: 00:21:48. **Bukatu**: 00:24:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Umetako jolasak: gordeketan, sokasaltoan, txor-txorian. Jolasei buruzko azalpenak ematen ditu.

29. Haurren pixoihala eta paxa

- **Erref**: AME-009/020
- **Iraupena**: 0:03:45. **Hasi**: 00:33:55. **Bukatu**: 00:37:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Haurrak zaindu eta hezi

Laburpena:
Pixoihalak egiteko izara izkinak erabiltzen ziren. Hiru puntako edo lau puntako fardelak izaten ziren; aurrerago gasak ere erabiltzen zirela dio. Paxa esaten zitzaion zapi moduko batekin, estu bilduta eramaten ziren haurrak lehen, benda batekin lotuta bezala. Garbitzeko, belaki bat eta ura baino ez ziren erabiltzen. Ume asko zegoen etxean, arropak ondo antolatu behar izaten ziren.

30. Altzarientzako argizaria

- **Erref**: AME-009/022
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:38:16. **Bukatu**: 00:39:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Zoruari emateko argizaria ontziratu gabe ekartzen zuten; bezeroek ekarritako poteetara zuzenean eskatutako kopurua botaz saltzen zuten. Lixibaz garbitzen ziren altzariak eta ondoren, argizaria eman eta distira atera behar izaten zitzaien. Joxepak kontatzen duenez, bere anaiak lurrari distira ateratzen laguntzen zion, prakak lisatzearen truke

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-10-30

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com